

Een waardevol alternatief

Een (echt)scheiding eindigt vaak heel bitter, met gevoelens van frustratie, gekwetst zijn en mislukking. En als de strijd eenmaal hard wordt gestreden, is het dikwijls moeilijk om nog gas terug te nemen. Met een bemiddeling in familiezaken kan een koppel dat op het punt staat uit elkaar te gaan, zich nog een laatste keer inzetten voor elkaar. Deze oplossing verdient meer bekendheid.

Bemiddeling in familiezaken heeft zowel met psychologie als met recht te maken, en toch is het geen relatietherapie en leidt het niet tot een scheidingsakte, zoals bij een echtscheiding. De bemiddelaar voert een aantal gesprekken met de bedoeling de praktische aspecten van een breuk tussen twee mensen in de beste omstandigheden te regelen. Buiten het gerecht om en zonder de strijd winnaar/verliezer (of: schuldige/slachtoffer) waar een rechtszaak in moeilijke gevallen in kan uitmonden.

> Bemiddeling in familiezaken is in de eerste plaats iets voor koppels bij wie de breuk niet meer veraf is. Ze kunnen er gebruik van maken terwijl ze nog samenwonen of wanneer ze al uit elkaar zijn gegaan. Daarnaast past dat initiatief ook in andere omstandigheden: wanneer een koppel er nog niet uit is of een breuk wel de beste oplossing is; na de breuk, omdat de toestand is veranderd en de eerdere afspraken niet meer voldoen; of ook nog, veel

minder vaak weliswaar, gewoon om de zaken beter te regelen (bv. indien problemen bij het gemeenschappelijke beheer van inkomsten). Kortom, zodra het binnen een koppel niet meer botert, kan een bemiddelaar van nut zijn. Zoals de naam het aangeeft, kan tot slot ook in andere familiezaken worden bemiddeld, bv. bij de verdeling van een nalatenschap. Binnen dit bestek focussen we op de gevallen van breuk binnen een koppel.

> De bemiddeling gebeurt altijd op *vrijwillige basis*. Ofwel kiest een koppel er zelf voor, los van een rechtszaak ("*vrijwillige bemiddeling*"). Ofwel wordt de bemiddeling voorgesteld – lees goed: opleggen kan niet – in het kader van een rechtszaak ("*gerechtelijke bemiddeling*"). In beide gevallen is het mogelijk om het akkoord dat uit de bus komt, bindend te maken.

> Aanvankelijk waren er veel huwelijksconsulenten onder de bemiddelaars. Nu zijn het vaak juristen of psychologen. De toegang tot het beroep

is geregeld door de Federale Bemiddelingscommissie. Niet iedereen kan zich erkend bemiddelaar noemen. Een bijkomende opleiding is nodig.

Een onpartijdige derde

> De bemiddelaar probeert in de loop van de gesprekken om de *communicatie binnen een koppel te herstellen*, zodat de betrokkenen zelf naar oplossingen kunnen gaan zoeken waarmee ze kunnen leven. Aangezien alles vooral draait rond de kinderen, het geld en de verdeling van de goederen, spitst het relationele conflict binnen het koppel zich ook op die punten toe. Het is aan de bemiddelaar om een duidelijke streep te trekken tussen de werkelijke belangen en de eventuele gevoelens van wrok. Wie door zijn partner werd bedrogen, is bv. misschien geneigd om al dan niet bewust te denken dat de andere het niet "verdient" dat de kinderen bij hem/haar verblijven of dat hij/zij in het huis mag blijven.

> Het *juridische aspect* houdt in dat de bemiddelaar helpt bij de concrete invulling van de regeling van de breuk. Hij moet zich ervan vergewissen of de oplossingen die worden voorgesteld, binnen het wettelijke kader blijven. Het is bv. onwettig om het verblijfs-

recht van de kinderen op te geven in ruil voor de volledige eigendom van de gezinswoning. De bemiddelaar moet zich dan ook tegen een dergelijk gemarchandeerd verzetten. Wel aanvaardbaar is bv. een akkoord dat strikt genomen niet strookt met de wet, maar

dat beide partijen weloverwogen hebben gesloten. Een koppel kan zich er bv. mee akkoord verklaren dat een van hen de helft van de gezinswoning zonder tegenprestatie afstaat.

> De bemiddelaar zorgt voor *objectieve juridische informatie* en bege-

BEROEP: BEMIDDELAAR

Isabelle Van Kerckhove, juriste, is voorzitter van de Federale Commissie Bemiddeling in Familiezaken. Ze is in 1997 bemiddelaar geworden. Sinds 2001 geeft ze het vak bemiddeling in familiezaken aan de Franstalige UCL. Ze beklemtoont dat het haar hoofdtaak is zich onmisbaar te maken, het komt eropaan ervoor te zorgen dat de koppels hun problemen zelf aanpakken. Voor haar is een akkoord geen vereiste om van een geslaagde bemiddeling te kunnen spreken. Veel belangrijker is dat de partners weer met elkaar praten. Een ontmoeting.

Welke was de context toen de bemiddeling een 15-tal jaar geleden bij ons ontstond?

De bemiddeling is "in het veld" ontstaan, vooral in de welzijnscentra, vanuit een behoefte van koppels, gezinnen, en meer bepaald vaders. Misschien lijkt dat vreemd want de mentaliteit is ondertussen veranderd, maar indertijd kregen de mama's meestal de hoede over de kinderen toegewezen en zagen de papa's hun kroost één op de twee weekends, gedurende amper 4 uur per maand. Daardoor waren sommige vaders niet tevreden met wat ze bij hun echtscheiding via de rechtbank hadden verkregen. Men heeft het over een manier om conflicten *op te lossen*, maar ik spreek liever over conflicten *beheren*, want wij helpen de mensen om hun problemen zelf te beheren, ze in eigen handen te nemen.

Welke koppels ontmoet u het meest?

Ten minste een derde van de koppels die bij mij komen, zijn niet getrouwd. Dat geeft goed weer hoe zeer de maatschappij geëvolueerd is. Het is bovendien juridisch veel ingewikkelder om te scheiden dan om een huwelijk met een echtscheiding te beëindigen. Bij ons kan men immers niet zoals in Frankrijk bij één rechtbank voor familiezaken terecht die alle conflicten ineens behandelt. Bij ons is er voor elk probleem een andere rechtbank (kinderen, vermogen ...). Zelfs emotioneel

ligt een scheiding moeilijker omdat men een punt zet achter iets dat officieel als het ware nooit begonnen is. Men is beetje bij beetje gaan samenwonen, het begon met één koffer, dan kwam er een tweede enz. Alles is vager gebleven. Het is zowat een overgangsrитуeel.

Komen de kinderen mee naar de sessies?

Neen, maar ze zijn wel heel sterk aanwezig tijdens de discussies. Ik vraag de ouders altijd om elk om beurten het belang van het kind uiteen te zetten. Heel vaak – echt vaker dan men denkt – zijn de ouders het erover eens over wat goed is voor het kind.

De grens met huwelijkstherapie lijkt soms dun, of in elk geval moeilijk te vatten.

Een therapie is bedoeld om een vrij diepgewortelde malaise te behandelen. Bemiddeling is erop gericht de relaties tussen mensen te beheren zodat een oplossing kan worden gevonden voor een concreet probleem dat zich voordoet: wie zal in de gezinswoning blijven; hoe regelen we het verblijf van de kinderen, en met welk budget; enzovoort. Bemiddeling kan weliswaar een therapeutisch effect hebben, maar dat is niet de eerste bedoeling. Wij zoeken waar het relationeel vastzit, welke de reden is waardoor mensen er niet in slagen een oplossing te vinden voor een probleem dat juridische implicaties heeft maar waarvan de oorzaak niet in het juridische domein te zoeken is.

Wel bv. in de wrokgevoelens van de persoon die in de steek werd gelaten?

Ja, en die blijft dikwijls halsstarrig aan zijn standpunt vasthouden. Vaak is het zo iets van: "Ik ben in de steek gelaten, dus is het niet aan mij om uit de gezinswoning te trekken!". Ik van mijn kant probeer de mensen daaruit los te weken, ik wil voorkomen dat ze beslissingen nemen uit woede en daar dan achteraf spijt van krijgen. Maar woede mag men ook niet

negeren. Elk mag zijn verwijten uiten. Maar ik vraag dan telkens aan de andere partij om uit te leggen hoe hij de zaken ziet. De grote troef van de bemiddeling is dat ze al wat verband houdt met de problemen van een koppel, demystificeert zonder dezelfde weerklank te hebben als therapie. Therapie lijkt soms iets om schrik van te hebben, en bemiddeling heeft dat beeld niet. Het kan zelfs de eerste stap vormen in een groter geheel waarbij ook psychologische begeleiding aan de orde is.

Oké, bemiddeling klinkt minder zwaar dan therapie, maar het blijft moeilijk.

Bij het begin van mijn carrière zei ik soms dat we geen goede echtscheidingswet hadden omdat de mensen erdoor tegen elkaar werden opgezet. Maar ergens weerspiegelt dat alleen de werkelijkheid. Bij een conflict is het natuurlijk dat iedereen de oorzaak bij de andere zoekt. Bemiddeling is dus geen natuurlijke reflex. Men moet zich openstellen voor de andere, en dat is verre van gemakkelijk. Maar ook bij bemiddeling botst het soms, en soms heel hard. Maar de uiteindelijke bedoeling is naar de andere te luisteren. Het lijkt een paradox, maar er moet weer een band worden geschapen tussen de mensen, een om te scheiden weliswaar. Er zijn koppels die al 20 jaar uiteen zijn, maar die in feite nooit echt zijn gescheiden.

leidt het koppel in de zoektocht naar oplossingen, maar geeft zelf geen raad omdat hij zich dan niet meer per se neutraal opstelt. Het kan bv. niet dat een bemiddelaar antwoordt op de vraag hoeveel iemand als alimentatie van de ex mag eisen. De betrokkene moet daarvoor een persoonlijke raadsman opzoeken en bij de bemiddelaar met een concreet voorstel afkomen. Indien nodig kan de bemiddelaar naar specialisten doorverwijzen (notaris, advocaat, fiscalist, therapeut enz.).

Verloop van de bemiddeling

> Bij een breuk in een koppel zijn gemiddeld 5 tot 15 sessies van anderhalf uur nodig, gespreid over een drietal maanden. Wanneer al een rechtszaak hangende was, wordt die opgeschort. Elke partij kan op elk ogenblik een punt zetten achter de procedure, maar hij moet daar iedereen van op de hoogte brengen, indien mogelijk tijdens een sessie. Zo ook mag elke partij te allen tijde beslissen om de draad voor de rechtbank weer op te pikken.

> Bij het begin verbinden de partijen zich er schriftelijk toe om niets uit de gesprekken te laten uitlekken en om wat werd gezegd, niet buiten de context van de bemiddeling tegen de andere uit te spelen. Alleen zo is een klimaat van vertrouwen mogelijk en kan een constructieve dialoog tot stand komen.

> Tijdens de eerste twee sessies proberen de partijen uit te stippelen voor welke concrete problemen een oplossing moet worden gezocht (verblifsb-

Meer bekendheid nodig

Bemiddeling is nog niet evident. En niet elke bemiddeling lukt. Het is dus zeker geen mirakeloplossing voor koppels met een conflict. Maar het lijkt ons om diverse redenen een waardevol alternatief. De procedure is dikwijls minder zwaar en minder duur dan een rechtszaak, en mondt toch in iets heel concreets uit. Met een goed bemiddelingsakkoord besparen partners die uit elkaar willen

gaan, elkaar een scheiding met de stempel van "aansprakelijk voor het mislukken van de relatie". In een gezin met kinderen kan ook de basis worden gelegd voor een nieuwe manier van samenwerken. Daarom verdient de bemiddeling meer bekendheid. De rechters zouden vaker de reflex moeten hebben om die procedure voor te stellen, wel wetende dat ze er niemand toe kunnen verplichten.

recht van de kinderen, budget, bedrag van de alimentatie ...). De bemiddelaar van zijn kant probeert klaar te zien in de voorgeschiedenis van het koppel. Daarna ondertekenen de partijen een bemiddelingsprotocol waarin wordt samengevat waarover de bemiddeling zal handelen.

> Daarna volgen nieuwe sessies, meestal twee per maand. Op die manier kunnen de ideeën rijpen en kan men een oplossing al eens uittesten.

> Als de partijen het eens geraken, wordt een bemiddelingsakkoord uitgewerkt. Ze kunnen dat desgewenst door de rechtbank laten homologeren (alleen mogelijk indien een erkende bemiddelaar werd ingeschakeld). De rechter gaat dan na of het akkoord niet strijdig is met de wet. Een gehomologeerd akkoord heeft dezelfde waarde als een rechterlijke uitspraak. De wetgever behandelt bemiddeling dus op voet van gelijkheid met een burgerlijke procedure en met een arbitrage. Anders gezegd, wanneer een

van de partijen het akkoord naast zich neerlegt, heeft de benadeelde partij het recht om, zonder dat hij daarvoor een rechtszaak moet aanspannen, de uitvoering van het akkoord bv. via een gerechtsdeurwaarder te eisen (die kan dan bv. tot loonbeslag laten overgaan). De vraag tot homologatie hoeft niet per se van beide partijen samen uit te gaan om te worden aanvaard.

> Als de bemiddeling met een sisser afloopt of slechts tot een gedeeltelijk akkoord leidt, kunnen de partijen een rechtszaak beginnen of hervatten voor het aspect dat nog moet worden geregeld.

Goedkoper dan lang proces

> Een bemiddelaar bepaalt vrij zijn ereloon. Doorgaans komt het neer op € 40-50 per persoon en per sessie (voor 15 zittingen dus € 600-750 per persoon). Dat is minder dan het gemiddelde ereloon voor een advocaat.

> In het geval van een gerechtelijke bemiddeling bestaat de mogelijkheid om aanspraak te maken op rechtsbijstand mits men aan de basisvoorwaarden daarvoor voldoet.

> In het Vlaams en het Waals Gewest kan wie voor vrijwillige bemiddeling heeft gekozen, financiële hulp krijgen bij respectievelijk de welzijnscentra en de centres de planning familial. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan dat voorlopig niet. ▲

L. Buelens en C. Koelman

OM UIT EEN PATSTELLING TE GERAKEN

> Wanneer er zware strubbelingen zijn tussen twee personen die *getrouwd* zijn of *wettelijk samenwonen* of wanneer een van hen ernstig tekortschiet in zijn verplichtingen, bestaat de mogelijkheid om de vrederechter (of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg als al een echtscheidingsprocedure aan de gang is) om *voorlopige dringende maatregelen* te vragen, bv. de plicht tot samenwonen opheffen, het verblijf van de kinderen regelen, de betaling van alimentatie opleggen ... Het is niet de bedoeling een uitspraak te laten vellen over wie van de twee aansprakelijk is voor de scheiding.

> Personen die *feitelijk samenwonen*, beschikken niet over die mogelijkheid. Als zij voorlopige dringende maatregelen willen, moeten ze een kort geding beginnen voor de rechtbank van eerste aanleg. Als er niets dringend moet worden geregeld (bv. bij een conflict over de bijdragen in de kosten voor de opvoeding en het onderhoud van de kinderen), kunnen ze terecht bij de vrederechter van de gemeente waar ze wonen. Die rechter spreekt zich ook uit over geschillen met betrekking tot de vroegere gezinswoning. De uitoefening van het ouderlijke gezag is een zaak voor de jeugdrechter.

MEER INFO

- ▶ Om een erkend bemiddelaar te vinden kunt u terecht bij de Federale Bemiddelingscommissie (Leuvenseplein 4, 1000 Brussel, 02 210 57 26; www.bemiddeling-justitie.be), op de website www.advocaat.be (van de Orde van Vlaamse balies) of de Franstalige tegenhanger www.avocat.be, en op de website www.bemiddelinginfamiliezaken.be.
- ▶ Praktische Gids "De rechten van het paar".